

спеціально підібраних вправ та завдань. На нашу думку, розумовий творчий процес повинен характеризуватися особливими чинниками, серед яких окреме місце належить інтелектуальній інтуїції. Її слід розглядати як механізм вирішення завдань, які вимагають креативного підходу, якщо подібне завдання не може бути розв'язане шляхом логічних висновків. Така ситуація виникає тоді, коли для розв'язання творчих завдань у студентів недостатньо знань. Це положення можна з успіхом використовувати при розробці методики (вправ) розвитку наукової інтуїції. Завдання, що вирішують студенти, не повинні мати алгоритмів розв'язання. Там, де є алгоритм, відсутня творчість, так як студент орієнтується на логіку. Інтуїтивне рішення проблеми виникає як під час спілкування, роботи з реальними предметами та об'єктами, так і в умовах розумового експерименту. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що наукову інтуїцію можна розвивати методами моделювання об'єктів, явищ та процесів за допомогою сучасних ПЕОМ.

Висновки з проведеного дослідження. Розв'язання проблем, з якими стикається людство, багато в чому визначаються світоглядом суспільства, а також тією роллю, яку відіграє освіта в цілому, і вища освіта зокрема. Таким чином, основним завданням вищої освіти в світлі вимог Болонського процесу є формування висококваліфікованих фахівців, а ним можуть стати тільки творчі особистості, які поєднують у собі міцні теоретичні знання та практичні навички.

Література

1. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: [підручник] / Світлана Олександрівна Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.
2. Кучер У. В. Розвиток творчого потенціалу студентів [Електронний ресурс] / У. В. Кучер. – Режим доступу: http://tme.uomo.edu.ua/docs/Dod/2_2010/kucher.pdf
3. Легеза Я. Стимулювання творчої діяльності студентів в процесі навчання [Електронний ресурс] / Яніна Легеза. – Режим доступу: <http://www.psych.kiev.ua/>
4. Професійна підготовка майбутнього викладача як фактор формування його творчого потенціалу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bit.ly/stpXAg>

Małgorzata Muszyńska

MYŚLENIE KRYTYCZNE IRONICZNEGO ALEGORYKA NA PODSTAWIE WIDZENIA BINOKULARNEGO WEDŁUG H. W. LOEWALDA/ J. D. MILLERA

Spis treści komunikatu

- Formułowanie problemu w postaci ogólnej i jej związek z ważnymi naukowymi lub praktycznymi zadaniami.

Moja praca badawcza, przedstawiona w książce *Alegorie w estetycznych przestrzeniach pedagogiki. Dwoistość ekspozycji ironicznego alegoryka – badania jakościowe*, osadzona jest w perspektywie pedagogik krytycznej i konstruktywistycznej oraz w wielu kontekstach interdyscyplinarnych (psychologicznych, filozoficznych, literaturoznawczych, artystycznych) w których ważną rolę będą mogły odegrać związane ze sobą pojęcia: alegoria, ironia i empatia. Ważnym wątkiem w mojej jest opisywanie dekonstrukcyjnej pracy alegorii i ironii – figur, które mogą stanowić „królewską drogę” do empatii epistemologicznej. To właśnie Alfred Margulies przybliżył nieznanym polskim pedagogom ujęcie „królewskiej drogi do empatii” przez kulturowe okazje do poznania „negatywnych możliwości” (określenie J. Keats’a). W swoim opracowaniu podkreśliłam, że przez pracę zaproponowanych przeze mnie figur, pokazuję okazje do „życiodajnego” podważania znaczeń, czyli ciągłych dekonstrukcji w procesie empatii, którą nazywam epistemologiczną. W ten sposób teoretyczna koncepcja empatii Alfreda Margulies’a konkretyzuje się, wpisując się jednocześnie w wizję „maszyny estetycznej” F. Guattari’ego i koncepcję

różnicy G. Deleuze'a. Efekt pracy alegorii/ironii można wtedy traktować jako *plateau* w zaprojektowanym „płaskowyzu intensywności”, które sprzyja twórczemu i krytycznemu, dokonaniem przez dekonstrukcję, myśleniu samostwarzającego się w ten sposób podmiotowi, jego nowym właściwościom.

Zakładam, że empatia epistemologiczna, kojarzona z krytycznym myśleniem alegorycznym i ironicznym powoływany przez literaturę i sztukę oraz własną aktywność – nazwaną przeze mnie paraart/alegoro/grafią – może być rozumiana jako zespół zdolności do wykonywania operacji dekonstrukcyjnych odkrywanych przecież przez wielu autorów do tworzenia konfiguracji poddawanych estetycznej pracy. Dają one efekt koniecznego odroczenia w nieskończoność ostatecznego znaczenia przez krytykę, transformację, mobilność indywidualną zaangażowanych uczestników, którzy otrzymują takie wartości w swoim życiu, jakie sobie tą aktywnością będą w stanie nieprzerwanie generować.²⁴ Jednostkowa, niepowtarzalna „królewska droga” do empatii epistemologicznej przez pracę alegorii sugeruje też uczestnictwo w „rozdzielonej wspólnotce” (oksymoron Jeana-Luca Nancy'ego), na którą składają się odmienne, różniące się od siebie tożsamości, dlatego sam projekt polegający na pracy ironicznego alegoryka możemy uznać że będzie on poprawny pod względem etycznym, społecznym i politycznym. Zakłada on krytykę, bo jest ona możliwa z powodu różnic, a te właśnie ukazują estetyka.

- Analiza ostatnich badań i publikacji, w których rozpoczęto rozwiązanie problemu i na które powołuje się autor, zaznaczenie nierozwiązanych wcześniej części problemu ogólnego, któremu poświęcony jest komunikat.

Poczyniony przeze mnie wgląd w literaturę dotyczącą alegorii oraz ironii, a także analiza pod względem ich dekonstrukcyjnej pracy zmierzała nie tylko do swojego umiejscowienia w dyskursie o empatii epistemologicznej, o jej niepodważalnej wartości, niosącej przecież Bachtinowską mądrość i zapowiedź nowej protoestetyki²⁵ (określenie G. Deleuze'a i F. Guattari'ego), ale także stanowi podstawę kolejnego procesu, procesu sublimacji, w którym powinien wziąć udział podmiot, poszukujący względnej równowagi psychicznej i szansy naprawy. Jak można domniemywać z teoretycznego punktu widzenia, te dwa procesy, empatia epistemologiczna i sublimacja, są ze sobą związane i odgrywają w ważną rolę w życiu wrażliwego i myślącego krytycznie podmiotu. Być może właśnie wtedy, kiedy będą one przezeń uświadomione, to przybliżą znaczenie abstrakcyjnie pojmowanych „aktów woli i kreatywności w ekstremalnych zasobach wyobraźni”.²⁶

Najważniejszym teoretycznym ujęciem takiego doświadczenia w „dobrej godzinie estetycznej” jest sublimacja, którą przedstawia Hans W. Loewald.²⁷ (1988). Według tego autora sublimacja powinna kontynuować swoją funkcję jako źródło jedności przez całe życie, bowiem sublimacja jako afirmacja zjednoczenia wizji ideału z niedoskonałą codziennością odgrywa decydującą rolę w „opanowaniu rzeczywistości”, która nawet z elementami budzącej wstręt brzydoty i niegodziwości stanowi całość – wobec tego nie może przerażać i być traktowana jako zagrażające zewnątrz. W modelu „widzenia

---

²⁴ Można uznać, że praca alegorii/ironii, rozumiana w aspekcie negatywnych możliwości ich obu (wątpienia i zaprzeczania) jest świadomie przyjętym stylem, strategią pozytywnego, autoagresywnego, stale podważanego myślenia w przestrzeni styku sztuki i grafii oraz w przestrzeni spotkań osób, które aktywnie mogą włączyć się w strategię żywego badania (*living inquiry*).

²⁵ Zob. S. Zepke (2005), *Art as Abstract Machine. Ontology and Aesthetics in Deleuze and Guattari*, Routledge Taylor & Francis Group, New York & London.

²⁶ A. Margulies (1984), *Toward Empathy: The Uses of Wonder*, *The American Journal of Psychiatry*, No 141: 9, s. 1032.

²⁷ H. W. Loewald (1988), *Sublimation, Inquiries into Theoretical Psychoanalysis*, Yale University Press, New Haven – London.

binokularnego” H. W. Loewalda zaadaptowanym przez J. D. Millera²⁸ do potrzeb wykraczających poza doświadczenie kliniczne, dostrzegam istotną w procesach edukacyjnych strukturę dwoistego widzenia obu rzeczywistości, tej zniekształcanej i tej, która jawi się jako możliwa – udoskonalana. Dzięki tej strukturze możliwe jest przejście w lepszy stan egzystencji, która wraca do względnej równowagi, dzięki temu, że rzeczywistość staje się możliwa do opanowania w momentach przyciągania i odpychania, wiodących w rezultacie do lepszego rozumienia problemów.

Reasumując, mogę powiedzieć, że do najważniejszych moich osiągnięć badawczych należy skonstruowanie metod edukacyjnych, umożliwiających rozwój zdolności, których opis, w kontekstach interdyscyplinarnych, umożliwia samodzielne, nowe opracowanie wiedzy zdobywanej nie tylko pod postacią teorii, lecz w interakcjach z uczestnikami badań. W tych kontekstach i relacjach empatia jest zdolnością epistemologiczną, która umożliwia powodzenie sublimacji rozumianej jako przejście do lepszego, zdrowego, bo rozwojowego stanu, chroniącego przed stagnacją, fanatyzmem czy destrukcją. Wtedy możemy mieć poczucie działania rozszerzonego doświadczenia estetycznego. Wzbogacone o empatię epistemologiczną i prowadzące do sublimacji zasługuje na miano twórczego w twórczej edukacji, o którą upomina się współczesna dydaktyka. Są to nowe zadania w skomplikowanej rzeczywistości społecznej i politycznej rozpatrywanej w skali globalnej.

- Cel i prezentacja materiału podstawowego badania materiału

Celem własnych badań jakościowych, które przeprowadziłam w grupie studentek i studentów drugiego roku pedagogiki w roku akademickim 2008/2009 było wielokontekstowe, bardziej zniuansowane opisanie znaczenia ekspresji ironicznego alegoryka – posługującego się nią jako narzędziem myślenia krytycznego w odniesieniu do świata, w którym dostrzega on zjawiska anomijne. Jak wykazuję, dane jakościowe uzyskane z ekspozycji wizualno – tekstualno – ewokatywnej uczestniczek i uczestników badań, ich analiza w kolejnych etapach, zmierza do wytworzenia nowej, konstruktywistycznej teorii ugruntowanej, pozwalającej na nowo opracować koncept „widzenia binokularnego” H. W. Loewalda i J. D. Millera (teoretyczna rama badań). W moim ujęciu dotyczy on jednoczesnego spostrzegania dwu światów – krytykowanego i świata idei (ich iluzji), z którymi ma do czynienia uczestnik badań, posługujący się ironicznie skonstruowaną przez siebie alegorią jako narzędziem dekonstrukcji.

- Wnioski z tego badania i perspektywy dalszych badań.

Na nowo opracowane przeze mnie „widzenie binokularne” H. W. Loewalda / J. D. Millera jest dwoistym sposobem krytycznego myślenia oscylującego pomiędzy dwoma biegunami – iluzorycznym ideałem i jego przeciwieństwem. To widzenie na wskroś dwoiste charakteryzują kategorie sublimacji oraz empatii epistemologicznej, opartej na dekonstrukcji (podważaniu, negatywnych możliwościach). Wtedy sublimacja nie ziszcza się jako powrót do ideału, a raczej prowadzi do akceptowanej ambiwalencji, niestety nie zawsze jest ona uznana za wartość. Dzieje się tak, gdy mamy do czynienia z redukcją perspektyw poznawczych, które utrwalają przekonanie o jednoznaczności. Wówczas istnieje niebezpieczeństwo utrwalenia myślenia fanatycznego, fatalistycznego, destrukcyjnego, którymi kieruje przekonanie, że wszystko jest już zdeterminowane, a świat zewnętrzny jest obcy, zagrażający i nie może się już dokonać żadna zmiana. Zagubieni dwudziestolatkowie, nawet gdy jest ich niewielu, nie mogą pozostać bez pomocy edukatorów i jest to dla nich wezwanie.

Wynik przeprowadzonych przeze mnie badań jakościowych przylega zatem do koncepcji „dwoistości” człowieka, opisywanej między innymi przez Bogdana

---

²⁸ Miller J. D. (2008), *Loewald's "Binocular Vision" and the Art of Analysis*, Journal of the of the American Psychoanalytic Association 56/4, p. 1139–1159.